



ALESSANDRO
BARICCO
PAN GWYN

PAN GWYN

Alessandro Baricco

PAN GWYN

slovar

Copyright © Alessandro Baricco 2011
Translation © Alice Flemrová Slovart 2015
Czech edition © Nakladatelství Slovart 2015

Všechna práva vyhrazena

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, uložena
ve vyhledávacím systému či šířena jiným způsobem –
elektronicky, mechanicky, kopírováním, nahráváním či jinak –
bez předchozího svolení majitelů autorských práv.

Tout commence par une interruption.

PAUL VALÉRY

1.

Když Jasper Gwyn kráčel po Regent's Parku, alejí, kterou si pokaždé vybral z tolika ostatních, přepadl ho zcela jasný pocit, že nic z toho, co každý den dělá, aby měl na živobytí, už není pro něj. Ta myšlenka mu probleskla hlavou už víckrát, ale nikdy tak čistě a s takovou noblesou.

A tak se hned po návratu domů pustil do psaní článku, který pak vytiskl, vložil do obálky a osobně zanesl přes celé město do redakce *Guardianu*. Znali ho tam. Čas od času s nimi spolupracoval. Požádal, jestli by mohli počkat týden, než to otisknou.

Článek tvořil seznam dvaapadesáti věcí, které si Jasper Gwyn umiňoval, že už nebude nikdy dělat. První věcí bylo psaní článků pro *Guardian*. Třináctou besedy ve školách, kde předstírá sebejistotu. Jednatřicátou dávat se fotit s rukou pod bradou, zahlobaný. Jednačtyřicátou snažit se být srdečný ke kolegům, kteří jím ve skutečnosti pohrdají. Posled-

ní bylo: psát knihy. Tím se jistým způsobem uzavřela nejasná skulina, kterou by po sobě mohla zanechat předposlední položka seznamu: vydávat knihy.

Je třeba říci, že v té chvíli byl Jasper Gwyn v Anglii dosti módním spisovatelem a v cizině se těšil jisté známosti. Debutoval o dvanáct let dříve thrillerem odehrávajícím se na velšském venkově v době thatcherismu: případ záhadných zmizení. O tři roky později vydal krátký román, který vyprávěl příběh dvou sester pevně rozhodnutých už se nikdy nesejstkat: asi na sto stranách se své skromné přání snažily uskutečnit, nicméně to bylo nemožné. Kniha končila mistrovskou scénou na molu v zimě. Kromě stručného pojednání o Chestertonovi a dvou povídek publikovaných ve dvou různých kolektivních sbírkách se dílo Jaspera Gwyna uzavíralo třetím románem, který měl pět set stran. Byla to poklidná zpověď starého olympijského vítěze v šermu, námořního kapitána ve výslužbě a bývalého spíkra rozhlasových varieté. Byl napsán v první osobě a jmenoval se *Se zhasnutými světly*. Začínal touhle větou: „Často jsem přemýšlel o setí a o sklízení.“

Jak si mnozí všimli, ty tři romány se jeden od druhého tak lišily, že bylo těžké poznat, že je napsala táž ruka. Jev to byl dost zvláštní, ale Jasperu Gwynovi nezabránil stát se v krátké době spisovatelem, kterého čtenáři uznávají a většina kritiků si ho váží. Jeho vypravěčský talent byl ostatně nepochybný

a obzvlášť zneklidňující bylo, jak snadno se dokázal dostat lidem do hlavy a rekonstruovat jejich city. Vypadal, že zná slova, která člověk následně řekne, a umí předem uhodnout jeho myšlenky. Není divu, že v těch letech se mnohým zdálo logické mu předpovídat skvělou kariéru.

Jasper Gwyn přesto napsal ve věku třiačtyřiceti let pro *Guardian* článek, ve kterém vyjmenoval padesát dva věcí, které už od toho dne nebude nikdy dělat. A poslední byla: psát knihy.

S jeho skvělou kariérou už byl konec.

2.

Toho rána, kdy ten článek v *Guardianu* vyšel – zvýrazněný, v nedělní příloze, byl Jasper Gwyn ve Španělsku, v Granadě: zdálo se mu vhodné vložit za daných okolností mezi sebe a svět jistou vzdálenost. Vybral si hotýlek tak skromný, že neměl ani telefon na pokoji, a tak toho rána museli za ním nahoru, oznámit mu, že má dole v recepci telefon. Sešel v pyžamu a neochotně přistoupil ke starému, žlutě nalakovanému telefonnímu přístroji umístěnému na proutěném stolku. Přiložil sluchátko k uchu a uslyšel hlas Toma Bruce Shepperda, svého agenta.

„Co to má znamenat, Jaspere?“

„Co má co znamenat?“

„Těch dvaapadesát věcí. Přečetl jsem si to dneska ráno, Lottie mi přinesla noviny, byl jsem ještě v posteli. Div mě netrefil šlak.“

„Asi jsem ti to měl říct předem.“

„Snad mi nechceš říct, že to myslíš vážně. Je to provokace, obžaloba, co to k čertu je?“

„Nic, článek. Ale všechno je to pravda.“

„V jakým smyslu?“

„Chci říct, že jsem ho napsal vážně, přesně takhle jsem se rozhodl.“

„Ty mi říkáš, že přestaneš psát?“

„Ano.“

„Zbláznil ses?“

„Hele, já teď fakt musím běžet.“

„Počkej chvíli, Jaspere, musíme si o tom promluvit, když si o tom nepromluvíš se mnou, se svým agentem...“

„Není k tomu co dodat, končím s psaním a hotovo.“

„Víš, co ti povím, Jaspere, posloucháš mě? Víš ty, co ti povím?“

„Jo, poslouchám tě.“

„No tak mě dobře poslouvej, tu větu jsem už slyšel mockrát, slyšel jsem ji už od tolika spisovatelů, že si to ani nedovedeš představit, slyšel jsem ji říkat i Martina Amise, věříš mi? Bude to nějakých deset let, co mi Martin Amis řekl přesně to samý, končím s psaním, a to je jen jedinej příklad, ale mohl bych jich uvést asi dvacet, mám ti sepsat seznam?“

„Nemyslím, že je to nutné.“
„A víš, co ti ještě povím? Ani jeden toho doopravdy nenechal, žádný končím neexistuje.“
„Jasně, Tome, ale teď musím fakt běžet.“
„Ani jeden.“
„Jasně.“
„Každopádně, pěkný článek.“
„Dík.“
„Pořádný plácnutí do vody.“
„Prosím, neříkej tu větu.“
„Co?“
„Nic. Teď už vážně zavěším.“
„Počkám na tebe v Londýně, kdy přijedeš? Lottie by tě strašně ráda viděla.“
„Pokládám sluchátko, Tome.“
„Jaspere, brácho, neblbni.“
„Zavěsil jsem, Tome.“
Tu poslední větu ale řekl až po tom, co zavěsil, takže Tom Bruce Shepperd ji neslyšel.

3.

V tom španělském hotýlku zůstal Jasper Gwyn šedesát dva příjemných dní. Když platil, figurovalo mezi jeho zvláštními výdaji šedesát dva šálků studeného mléka, šedesát dva sklenic whisky, dva telefonáty, pěkně masný účet za prádelnu (sto dvacet devět po-

ložek) a částka za nákup tranzistorového rádia, což může vrhnout trochu světla na jeho sklony.

Vzhledem ke vzdálenosti a izolaci se Jasper Gwyn během celého granadského pobytu k tématu článku nemusel vracet jinak než v duchu, čas od času. Jen jednoho dne náhodou potkal mladou Slovinku, s níž zapředl příjemný rozhovor ve vnitřní zahradě jednoho muzea. Byla okouzující a sebejistá, mluvila slušně anglicky. Řekla mu, že pracuje na univerzitě v Lublani, na katedře moderních a soudobých dějin. Ve Španělsku dělala rešerše: pracovala zrovna na příběhu jedné italské šlechtičny, která na konci 19. století cestovala po Evropě a pátrala po relikviích.

„Víte, obchod s relikviemi byl v těch letech koníčkem jisté části katolické aristokracie,“ vysvětlila mu.

„Vážně?“

„Ví o tom málo lidí, ale je to fascinující příběh.“

„Vyprávějte mi ho.“

Večeřeli společně a při moučníku, poté co mu dlouze vyprávěla o holenních kostech a člancích prstů mučedníků, začala ta Slovinka mluvit o sobě, zvláště o tom, jak je šťastná, že dělá badatelku, považovala tu práci za překrásnou. Dodala, že všechno „kolem téhle profese“ je samozřejmě příšerné, kolegové, ambice, průměrnost, pokrytectví, všechno. Ale taky řekla, že pokud jde o ni, těch pár ubožáků ji nemůže připravit o chuť bádat a psát.

„Jsem rád, že to říkáte,“ poznamenal Jasper Gwyn.

Pak se ho ta žena zeptala, jakou práci dělá on. Jasper Gwyn na okamžik zaváhal a nakonec zalhal jen z poloviny. Řekl, že dělal dvanáct let bytového designéra, ale že toho před dvěma týdny nechal. Žena vypadala, že ji to mrzí, a zeptala se ho, z jakého důvodu zanechal práce, která se jeví tak příjemná. Jasper Gwyn udělal ve vzduchu vágní gesto. Pak řekl nesrozumitelnou větu.

„Jednoho dne jsem si uvědomil, že už mi na ničem nezáleží a že mě všechno smrtelně zraňuje.“

Zdálo se, že to ženu zaujalo, ale Jasper Gwyn uměl zručně převést hovor na jiné téma, plavně přeskočil ke zlozvyku dávat do koupelny koberec a pak se sáhodlouze rozpovídal o primátu jižních civilizací, o něžž se zasloužil fakt, že znaly přesný význam slova *světlo*.

Toho večera se rozloučili velice pozdě, ale udělali to tak pomalu, že mladá Slovinka měla čas najít vhodná slova, aby řekla, že by bylo krásné strávit tu noc společně.

Jasper Gwyn si tím nebyl tak jistý, ale následoval ji do jejího hotelového pokoje. Pak kupodivu nebylo složité smíchat ve španělské posteli její spěch s jeho opatrností.

Když Slovinka o dva dny později odjížděla, Jasper Gwyn jí dal vlastnoručně sestavený seznam třinácti značek skotské whisky.

„Co je to?“ zeptala se.

„Krásná jména. To máš ode mě.“

Jasper Gwyn strávil v Granadě ještě šestnáct dní. Pak taky odjel a zapomněl v hotýlku tři košile, jednu lichou ponožku, vycházkovou hůl s rukojetí ze slonoviny, pěnu do koupele s vůní santalového dřeva a dvě telefonní čísla napsaná fixou na igelitovém závěsu ve sprše.

4.

Když se Jasper Gwyn vrátil do Londýna, první dny strávil dlouhým a posedlým chozením po ulicích pln rozkošného přesvědčení, že se stal neviditelným. Jelikož přestal psát, přestal být ve svém srdci veřejně známou osobou; už nebyl důvod, aby si ho lidé všímali, když se teď stal obyčejným člověkem. Začal se oblékat ledabyly a znovu začal dělat spoustu drobných věcí, aniž přitom myslel na to, aby v případě, že by ho někdo ze čtenářů zničehonic poznal, vypadal důstojně. Třeba opírat se v pubu o barový pult svérázným způsobem. Jezdit načerno autobusem. Jíst sám v McDonaldu. Občas ho někdo poznal a on popíral, že je tím, kým je.

Už se nemusel starat o spoustu dalších věcí. Byl jako jeden z těch závodních koní, kteří se poté, co shodili žokeje, vracejí zpátky, lážo plážo, drobným poklusem, zatímco ti ostatní se dál ženou za cílovou páskou a nějakým konečným pořadím, div jim ne-

pukne srdce. Slast z podobného duševního rozpoložení byla bezbřehá. Když zahlédl novinový článek nebo výlohu knihkupectví, které mu připomínaly řež, z níž se právě stáhl, cítil, že je mu náhle lehkou u srdce, a vdechoval dětské opojení sobotního odpoledne. Už roky mu nebylo tak dobře.

I z toho důvodu otálel s přijetím opatření pro svůj nový život, a radši dál prodlužoval to soukromé prázdninové klima. Představa, která v něm uzrála během pobytu ve Španělsku, byla, že se vrátí k řemeslu, jež vykonával předtím, než začal vydávat romány. Nebylo by to těžké a ani nepříjemné. Spatřoval v tom dokonce jistou formální eleganci, jistý druh strofického rytmu, jako v baladě. Nic ho ale nenutilo, aby s tím návratem pospíchal, poněvadž Jasper Gwyn žil sám, neměl rodinu, moc neutrácel a koneckonců by si mohl přinejmenším dva roky v klidu žít a nemusel by ráno ani vstát z postele. A tak to odložil a věnoval se náhodným gestům a dlouho odkládaným záležitostem.

Vyhodil staré noviny. Nasedal na vlaky do neurčitých destinací.

5.

Jak ubíhaly dny, začal být nicméně podivně nesvůj a zpočátku ten nepříjemný pocit nedokázal pocho-

pit a naučil se ho rozeznávat teprve po nějaké době: jakkoli bylo protivné to připustit, scházel mu akt psaní a každodenní péče, s níž uspořádával myšlenky do přímočaré formy věty. Tohle nečekal a přiměřlo ho to k zamyšlení. Byla to taková malá obtíž, která se dostavovala každý den a vypadala, že se bude zhoršovat. A tak si Jasper Gwyn postupně začal klást otázku, jestli by neměl vzít v potaz okrajové profese, v nichž lze provozovat psaní, aniž by to s sebou nutně neslo okamžitý návrat k těm dvaapadesáti věcem, které si umínil, že už nebude nikdy dělat.

Cestovní průvodce, řekl si. Ale to by se muselo cestovat.

Vzpomněl si na lidi, co píšou návody k obsluze elektrospotřebičů, a říkal si, jestli ještě někde na světě existuje povolání pisatele dopisů pro ty, co to sami nedovedou.

Překladatel, napadlo ho. Ale z jakého jazyka?

Jediná jasná věc, na kterou nakonec připadl, bylo jedno slovo: *opisovač*. Rád by dělal opisovače. Nebylo to skutečné povolání, to si uvědomoval, ale v tom slově se cosi odráželo a to mu dodávalo jistotu a utvrzovalo ho v přesvědčení, že hledá něco přesného. Byla v tom jakási tajemnost, tajemnost gesta, a trpělivé způsoby: směsice skromnosti a slavnosti. Chtěl by dělat jen a jen tohle: opisovače. Byl si jistý, že by ho dělal znamenitě.

Když se Jasper Gwyn snažil si představit, co by v reálném světě vůbec mohlo odpovídat slovu *opisovač*, nechal po sobě klouzat spoustu dní, jeden za druhým, zdánlivě bezbolestně. Skoro si toho nevšiml.

6.

Občas mu chodily smlouvy k podpisu, týkaly se knih, které už napsal. Reedice, nové překlady, divadelní adaptace. Nechával je na stole a nakonec mu bylo jasné, že je nikdy nepodepíše. S jistým znepokojením zjistil, že nejen že už nechce dál psát knihy, ale že mu tak nějak vadí i to, že je napsal. Tedy, napsal je rád, ale vůbec si nepřál, aby přežily jeho rozhodnutí s tím skončit, a vlastně mu vadilo, že si teď jdou, samy od sebe, tam, kam si on umínil, že už víckrát nevzkročí. Začal ty smlouvy vyhazovat a ani se je nenamáhal otevřít. Tom mu občas přeposílal dopisy od obdivovatelů, kteří mu vychovaně děkovali za tu a tu stránku či ten a ten konkrétní příběh. Dokonce i to ho znervózňovalo a nikdy neopomněl zaznamenat, že se nikdo z nich ani nezmínil o jeho mlčení – nezdálo se, že by o tom byli informováni. Párkrát si dal tu práci a odpověděl. Také jim poděkoval, prostými slovy. Pak připojil poznámku, že skončil s psáním, a rozloučil se.

Všiml si, že mu na ty dopisy už nikdy nikdo neodpověděl.

Nicméně ta potřeba psát se mu vracela stále častěji a scházela mu každodenní péče, s níž uspořádal myšlenky do přímočaré formy věty. Instinktivně začal ten nedostatek kompenzovat svou soukromou liturgií, která se mu nejevila tak zcela bez kráasy: začal psát *v duchu*, za chůze nebo vleže na posteli, při zhasnutých světlech, když čekal na spánek. Vybíral slova, utvářel věty. Mohlo se mu stát, že řadu dní pronásledoval nějakou myšlenku, sepsal v hlavě celé strany, které pak rád opakoval, občas i nahlas. Podobně by byl mohl křupat prsty nebo opakovat stále stejné gymnastické cviky. Byla to fyzická záležitost. Líbilo se mu to.

Jednou takhle napsal celou partii pokeru. Jedním z hráčů bylo dítě.

Obzvlášť rád psal, když čekal v prádelně mezi otáčejícími se bubny, v rytmu časopisů roztržitě prolisovaných na přehozených nohou žen, které nevypadaly, že by v sobě živily nějaké iluze s výjimkou útlosti svých kotníků. Jednoho dne v duchu psal rozhovor dvou milenců, při němž muž vysvětloval, že má už od dětství zvláštní schopnost snít o lidech, jen když s nimi spí, tedy *zatímco* s nimi spí.

„Chceš říct, že se ti zdá jen o tom, kdo leží v tvé posteli?“ ptala se žena.

„Ano.“

„Co je to za kravinu?“

„Nevím.“

„A když někdo neleží v tvé posteli, tobě se o něm nezdá.“

„Nikdy.“

V té chvíli k němu, tam v té prádelně, přistoupila nějaká tlustá, docela elegantní dívka a podala mu mobil.

„To je pro vás,“ řekla.

Jasper Gwyn si ten mobil vzal.

7.

„Jaspere! Nezapomněls na aviváž?“

„Ahoj, Tome.“

„Neruším?“

„Zrovna jsem psal.“

„Bingo!“

„Ne v tamtom smyslu.“

„Nezdá se mi, že by existovalo moc dalších smyslů, když je člověk spisovatel, píše, to je celý. Já jsem ti to říkal, nikdo s tím nedokáže fakt praštit.“

„Tome, jsem v prádelně.“

„Já vím, jseš tam furt. A doma nebereš telefon.“

„V prádelně se knihy nepíší, to víš, a každopádně bych je tam nikdy nepsal já.“

„Kecy. Tak to vysyp. Co je to, povídka?“